

Таким чином принцип публічності і прозорості зобов'язує органи влади оприлюднювати бюджети і хід бюджетного процесу, звіти про виконання державного і місцевих бюджетів у встановлені строки та у визначених засобах масової інформації. Проте допускається виключення окремих видатків із інформації про виконання бюджету, але тільки у разі якщо це стосується державних інтересів та пов'язано із зберіганням державної таємниці.

Важливо відмітити, що в даний час недооцінюється роль територіальних громад у бюджетному процесі. Відповідно до закону «Про місцеве самоврядування в Україні» територіальні громади мають право проводити громадські слухання, в тому числі з приводу проекту бюджету, зустрічатися з депутатами відповідної ради й посадовими особами місцевого самоврядування, заслуховувати їх, порушувати питання місцевого значення і вносити пропозиції щодо їхнього вирішення. Натомість щоб відігравати більш значну роль в управлінні, громадськість повинна мати достовірну і детальну інформацію про діяльність влади, обсяги та джерела фінансування, виконувани місцеві програми тощо.

Україна вже має певний досвід відкритості та прозорості бюджетного процесу – бюджетна інформація оприлюднюється, бюджетний процес стає відкритішим, особливо велику роль в цьому відіграє мережа Інтернет, що в свою чергу залучає громадян і збільшує їх інтерес до місцевих проблем, дає краще розуміння бюджетного процесу, збільшує активність і ініціативність місцевих органів влади, а також посилює контроль з боку громадськості.

Клапків Юрій

*К.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету*

ЛОГОС ТЕОРІЇ СТРАХОВОЇ СПРАВИ

Страхова справа – один з найважливіших економічних інститутів, який існував у різних економічних формаціях, але найбільш повно реалізується в ринкових умовах. Термін страхова справа з'являється в теорії і практиці страхування, як правило, що очевидно – в широкому контексті поведінки стосовно ризику.

Тут необхідно торкнутися логосу питання терміну: місцю страхуванні в управлінні ризиком, посилаючись на способи поведінки з ризиком (обробки ризиків, опрацювання ризиків, контролю над ризиками, управлінні ризиками, маніпулювання ризиком, контролем ризику), та в загальному це називається управлінням ризиком (risk management).

Враховуючи діапазони менеджменту рішень, методами управління ризиками є:

- ухилення від ризику (уникнення загроз);
- обмеження ризику (зниження можливих загроз і їх наслідків);
- розсіювання ризику (чергування наслідків потенційних загроз);
- ретенція ризику (покриття можливих втрат);
- трансфер ризику (перенесення можливих збитків на іншу особу).[2]

Як видно, в загальному, серед розглянутих методів управління ризиками – метод страхування не виділяється, що можна виправдати тим, що договір страхування є особливим, хоча і не єдиним з можливих «передач» ризику, тобто договірного перенесення (за погоджену плату) можливих збитків на іншу особу.

Слід, відзначити, що процедури страхування посилаються на інші методи управління ризиком:

- преміюючи уникаючи ризику (зниження премії за беззбитковий хід захисту);
- беручи до уваги обмеження ризиків (застосування профілактики, вимог безпеки);
- з метою розсіювання ризику (відповідно на велику громаду);
- допускаючи часткове затримання ризику (частка власної відповідальності, недострахування).

Таким чином, можна зробити висновок, що виділення в класифікації управління ризиком факту «передачі», в чому полягає сутність методу (в якому «трансфер», перенесення наслідків фінансових ризиків є всього лише елементом) повинно викликати, принаймні, серйозні сумніви. Інакше кажучи, страхування – це не звичайний метод управління ризиком, воно «заслуговує» на окреме місцезнаходження в класифікації, а не «приховування» у формулі «передачі ризику».

Згідно твердження професора Юрія Сергія Ілліча «Чим повніше і глибше суспільство визначає і використовує економічні категорії, тим

вагоміший соціально-економічний ефект дає їх застосування» [1, с. 11].

Саме тому дослідження страхової справи варто зосередити саме на соціальному та економічному аспекті цього поняття.

Найбільш поширене в Україні визначення страхування, зазначає, що це «вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних осіб та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати фізичними особами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів».

Хоч насправді важко відокремити значення економічної сутності страхування від їх суспільної значущості. Страхова справа є інструментом економіко-соціальним, а в методиці страхової справи можна виділити економічні і соціальні аспекти.

Особливої уваги заслуговують функції страхової справи, поруч із основною захисною функцією, виокремлюють профілактичну, перерозподільна, фінансову і культурну.

Варто звернути увагу на те, що кожна з них містить унікальну комбінацію соціальних та економічних аспектів.

Захисна функція страхування полягає в організації спільноти ризику (соціальний аспект), а також можливого покриття майбутніх потреб у майнових збитках (економічний аспект). Функція профілактики стосується стимулювання обережної поведінки страхувальника (соціальний аспект), а також поліпшення через превентивну діяльність за рахунок створеного фонду страховика (економічний аспект). Перерозподільну функцію страхової справи особливим чином виокремлюється остаточна випадковість перерозподілу (соціальний аспект), а також отримання пільг згідно з принципом еквівалентності компенсації (аспект економічний).

Фінансова функція пов'язана з принципом реальності страхового захисту (соціальний аспект), а також накопичення і розміщення страхових коштів (економічний аспект). Нарешті, культурна (виховна) функція визначається можливістю впливати на індивідуальну і групову зацікавленість страхуванням (соціальний аспект), а також необхідність виділення фінансових ресурсів на забезпечення почуття безпеки (економічний аспект).

На тлі цих зауважень і міркувань не варто недооцінювати логос страхової, тим більше, що... – і тут можна навести багато аргументів.. Нас чекає потенційне зростання інтересу до страхового захисну пов'язане із розвитком суспільства, необхідний однак реальний вигук цього інтересу з боку попиту (під девізом: «страхування купується, а не продається»). Нас чекає використання страхування у системі пенсійного забезпечення, яка вимагає всебічного розуміння. Також, нас чекає страхова перебудова системи безпеки, що вимагає небувалої соціальної прийнятності. Нас чекає створення відповідних стимулів для того, щоб розвинути до страхування для базової захисту соціального. Чекає нас і введення обов'язкового медичного страхування, яке необхідно обґрунтувати, насправді збудувати і пояснити. Напевно, це не всі передумови серйозної обробки поняття страхової справи та безпосередньо термінологічного поняття. Тим не менше, зрозуміло, що функції та принципи страхування, логос страхової справи, що базується на спільності ризику, повинні як можна швидше проникнути в соціальну свідомість громадян.

Література:

1. Юрій С.І. Логос теорії міжнародних фінансів / С.І. Юрій // Фінанси України. – 1998. – № 1. – С. 5–11.
2. Vaughan E.J., Vaughan T.M, Essentials of Insurance: A Risk Management Perspective, 6th ed., New York 1992, John Wiley & Sons, s. 1113.

Коваль Світлана

*К.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету*

МОТИВИ ТА ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА КРЕДИТНУ ПОВЕДІНКУ ДОМОГОСПОДАРСТВ

Фінанси домашніх господарств є важливою складовою фінансової системи країни. Домогосподарства виступають споживачами виробленої продукції, формують основу споживчого попиту, здійснюють відтворення людського капіталу, володіють інвестиційними ресурсами. Як суб'єкти фінансового ринку домогосподарства є активними учасниками фінансових відносин, які можуть виступати як продавцями, так і покупцями грошових коштів,